

Pohjanmaan hyvinvointialueneuvottelu

Aika: 8.12.2021 klo 13.00 – 16.00

Paikka: Teams

Alueen edustajat

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala

Marina Kinnunen, johtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue

Pia-Maria Sjöström, sektorijohtaja, lapset, nuoret ja perheet, Pohjanmaan hyvinvointialue

Erkki Penttinen, sektorijohtaja, työkäiset, Pohjanmaan hyvinvointialue

Pia Vähäkangas, vt. sektorijohtaja, ikäihmiset, Pohjanmaan hyvinvointialue

Lena Nystrand, talousjohtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue

Pia Wik, tietujohtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue

Pelastustoimen toimiala

Tero Mäki, pelastusjohtaja, Pohjanmaan pelastuslaitos

Peter Dahlström, talousasiantuntija, Pohjanmaan pelastuslaitos

Ministeriöiden edustajat

Kari Hakari, osastopäällikkö, STM, puheenjohtaja

Veli-Mikko Niemi, osastopäällikkö, STM, varapuheenjohtaja

Antti Kuopila, erityisasiantuntija, STM

Juhana Valo, projektipäällikkö, STM

Ville-Veikko Ahonen, finanssineuvos, muutosjohtaja, VM

Pasi Ryytänen, yksikön johtaja, SM

Alpo Nikula, erityisasiantuntija, SM

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arviointipäällikkö asiantuntijana

Taru Syrjänen, arviointipäällikkö, THL

OSA 1 klo 13.00 – 13.30

1. Tilaisuuden avaus

Puheenjohtaja Kari Hakari avasi tilaisuuden klo. 13.00.

2. Läsnaolijoiden toteaminen, asialistan hyväksyminen ja neuvottelujen tavoitteiden toteaminen

Todettiin läsnäolijat ja hyväksyttiin asialista. Neuvottelujen tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevan lain (612/2021) 24 § mukaan ja pelastustoimen järjestämistä koskevan lain (613/2021) 10 § mukaan § on yhteisen tilannekuvan tarkastelu ja hyvinvointialueen järjestämistehtävän strategisen tason ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollon/pelastustoimen valtakunnalliset tavoitteet huomioiden sekä ministeriöiden ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön edistäminen. Neuvotteluissa seurataan ja arvioidaan hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteutumista. Niissä käsitellään hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon/ pelastustoimen järjestämisen tavoitteita sekä niitä tukevia toimenpiteitä. Ohjaavat ministeriöt voivat tarvittaessa antaa hyvinvointialueelle järjestämistä koskevia toimenpidesuosituksia.

3. Alueellinen puheenvuoro

Alueellisen puheenvuoron piti Pohjanmaan hyvinvointialueen johtaja Marina Kinnunen. Pohjanmaan alueen erityispiirteinä on alueen oman hyvinvointikuntayhtymän perustaminen ja valmistelussa keskeistä on tiekartan luominen hyvinvointikuntayhtymästä hyvinvointialueeksi. Vuoden 2021 loppu priorisoidaan laadukkaasti siirtymisen turvaamiseksi kohti kuntayhtymää. Toimeenpanon kannalta oleellisiin tehtäviin on perustettu kolme uutta työryhmää: Kruunupyyn, erityishuolto ja pelastustoimi. Ensi vuonna on tarkoitus aloittaa vahvasti jo integraatio työ ja panostaa valmistelun aika havaittuihin puutteisiin esimerkiksi kirjaamisessa yms. Ja ennen kaikkea oppia paremmin tekemään niitä asioita, jotka ovat väestön tarpeita.

Alueen toimeenpanon kannalta keskeiset huolet liittyvät rahojen riittämiseen valmisteluun ja toimintaan vuodesta 2023, alueella pahenevaan henkilöstöpulaan, Kruunupyyn siirtoon liittyvät valmistelut, asiakas- ja potilastietojärjestelmä –ratkaisuun sekä talousarvion realistisuuteen, kirjausten paikkansapitävyyteen ja tarveperusteisuuteen.

Alueen pelastustoimen osalta keskeiset haasteet liittyvät: 1. aluemuutokseen, pelastuslaitokselle siirtyy uusia kuntia. Siirtykö alue oikeilla resursseilla, oikeilla kustannuksilla sekä oikealla henkilöstöllä, 2. henkilöstön rekrytointihaasteet, alue on monikielinen, alueella on suuri tarve kaksikielisestä päällystöstä sekä pelastajista, lisäksi on huomioitava myös ruotsinkielisen sopimuspalokuntakoulutuksen tarve, 3. varallaolon korvaaminen, varallaolon hyödyntämismahdollisuus vähenee ja on tarve saada varsinaista työaikaa korvaamaan varallaolon menettämistä. 4. uudet paloasemat Vaasaan, alueen pääpaloasema ei enää vastaa tämän päivän tarpeita, 5. kansalliset ICT-ohjelmat ja viestintäohjelmat: Kehitteillä on monia ohjelmia, jonka käytöstä alueen pelastustoimi tulee maksamaan sekä 6. öljyntorjunta: Pohjanmaa on rannikkoalue, joka joutuu panostamaan öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseen. Pohjanmaan öljyntorjunnan taso on riippuvainen Öljysuojarahastosta.

OSA 2 klo 13.30 – 14.55

4. Alueen valmistelun ja toimeenpanon tilanne hallinnon, sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen näkökulmasta

4.1 Tilannekuva, nostot huolenaiheista

Alueen toimeenpano etenee suunnitellusti ja aikataulun mukaisesti. Samanaikaisesti valmistellaan Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymää. Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymän perussopimus astui voimaan vuoden 2021 alusta ja palvelutuotanto käynnistyy vuonna 2022. Kruunupyyn erityistilanteen osalta on perustettu työryhmä ja valmistelu etenee tehtyjen suunnitelmien mukaan. Yhteistyö Keski-Pohjanmaan kanssa on sujuvaa. Alueella on toimijoiden kesken hieman epäselvyyttä sote-uudistuksen käytännön vaikutuksista erityishuoltopiireihin liittyen. Pelastustoimen osalta henkilöstöjärjestelmät ovat tiensä päässä ja tulee tarkastella rajapintojen mahdollista rakentamista sairaanhoitopiirin järjestelmiin.

Keskustelua hyvinvointialueen organisaatiomallista käydään tammikuussa. Alueella toimivien erityishuoltopiirien kanssa on keskusteltu ja tehty työsuunnitelmaa, miten edetään.

4.2 Kustannuskehitys ja investoinnit

Alueen kustannusten kasvu on ollut maan kolmanneksi alhaisinta. Väestön ikärakenteen muutoksiin pohjautuvien ennustelaskelmien mukaan Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden kustannusten arvioidaan kasvavan vuosina 2020–2030 keskimäärin 1,1 % vuodessa (koko maa 1,4 %). Pelastustoimen käyttötalouksien reaalinen vuosimuutos on kansallisesti ollut kuntien peruspalveluiden hintaindeksin vuosimuutosta suurempaa.

Sote-investointien osuus kuntien kaikista investointimenoista oli 6,7 %. Sairaanhoidopiirille myönnettiin vuonna 2017 poikkeuslupa 171 miljoonan euron hankkeelle ja vuonna 2020 sairaanhoidopiirin rakennusinvestointimenot olivat 44 miljoonaa euroa. Rakennusinvestointimenot kasvoivat edellisvuodesta 53 %, menoista valtaosa syntyi H-talon rakentamiskustannuksista. Tulevia investointeja osalta 2021 investointimenot olivat 87 miljoonaa euroa, josta valtaosa kohdentuu H-talon rakentamiseen. Lisäksi ICT-investointien osuus vuodelle 2021 oli 11 miljoonaa euroa. Suunnitteilla on myös uusi rakennushanke (T-osa, valmistuminen 2024), jonka kustannusarvio on 23 miljoonaa euroa.

4.3 Tiedonhallinta ja tiedolla johtaminen

Asiakas- ja potilastietojärjestelmän hankinta keskeytyi, lokakuussa 2021 Keski-Suomen sairaanhoidopiirin vetäytymisen vuoksi hanke päättyi kaikkien osapuolten osalta. Selvitystyö tietojärjestelmien yhtenäistämiseksi kuitenkin jatkuu. Tietojohtamisen valmisteluja tuodaan käytäntöön vuoden 2022 alusta. Alueella on hajanainen tietopohja, mikä vaikeuttaa alueellisten toiminta- ja taloustietojen koostamista. Edellyttää integraatioita ja/tai konsolidointeja järjestelmien välillä. Toimintatapoja ja kirjaamiskäytäntöjä on yhtenäistettävä. Vähimmäistietosisältöjen muodostaminen ja tiedolla johtamisen toimintatapojen aikaansaaminen edellyttää paljon työtä ennen vuotta 2023. Mahdollisuus ottaa käyttöön YTA-laajuinen tietoallasympäristö. Valmistelut järjestäjien tietojen kokoamiseksi yhteiseen tietovarastoon käynnistyivät 2020. Keväällä 2021 saatiin järjestäjiltä suostumukset asiakas- ja potilastietojen sekä talous- ja henkilöstötietojen siirtoja varten. Ensivaiheessa saatavat tiedot vahvistavat kuntayhtymän strategista ja taktista johtamista (talous, saatavuus ja saavutettavuus, palvelutarpeen ennakointi). Kuntayhtymän johtamisen kannalta kriittiset tiedot määritellään vielä vuoden 2022 alussa.

ICT:n näkökulmasta suurin riski on vuodenvaihteessa, että ihmiset pääsevät kirjautumaan järjestelmiin. Vaikka Aster kaatui vaikutus tulevaisuuden kannalta ei ole hirvittävän suuri. Seuraava ratkaisu haetaan ehkä hieman maltillisempana.

Siirtyminen erillisiin osioihin

OSA 3 klo 15.00 – 16.00

5. Erilliset osiot: sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi

5.1. Sosiaali- ja terveydenhuolto

Osallistujat:

Kari Hakari, osastopäällikkö, STM, puheenjohtaja
Veli-Mikko Niemi, osastopäällikkö, STM, varapuheenjohtaja
Taina Mäntyranta, johtaja, STM
Antti Kuopila, erityisasiantuntija, STM
Juhana Valo, projektipäällikkö, STM
Ville-Veikko Ahonen, finanssineuvos, muutosjohtaja, VM
Taru Syrjänen, arviointipäällikkö, THL
Marina Kinnunen, johtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue
Pia-Maria Sjöström, sektorijohtaja, lapset, nuoret ja perheet, Pohjanmaan hyvinvointialue
Erkki Penttinen, sektorijohtaja, työikäiset, Pohjanmaan hyvinvointialue
Pia Vähäkangas, vt. sektorijohtaja, ikäihmiset, Pohjanmaan hyvinvointialue
Lena Nystrand, talousjohtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue
Pia Wik, tietojohtaja, Pohjanmaan hyvinvointialue

THL:n asiantuntija-arvion mukaan muuttotappio alueelta suurta ja työikäisen väestön osuus on pienentynyt. Ikääntyneiden osuus on kasvanut ja 75 vuotta täyttäneiden osuuden ennustetaan kasvavan 44 % vuoteen 2040 mennessä. Samana ajanjaksona alle 15-vuotiaiden määrä vähenee lähes viidesosalla. Henkilöstön rekrytointihaasteita ilmeni yhä useammassa ammattiryhmässä ja erityisesti pienten järjestäjien kohdalla. Alueella ensimmäinen yhteinen käyttöönotto tapahtui syksyllä 2021 Omaolo-palvelun oirearviolla. PATA-asiakaspalvelukeskuksen pilotit käynnistyivät. Alueella sähköinen asiointi vielä vähäistä kokonaan tilanteeseen verrattaessa.

Alueen puheenvuoron mukaan kuntayhtymässä on runsaasti tietoa siitä, miten alueen väestö voi. Kaikkiin ikäryhmiin liittyy erityishaasteita, mutta myös alueen vahvuuksia. Henkilöstöpula on pahentunut ja erityisesti kaksikielisyys tuo haasteita. Uusi kuntayhtymä panostaa sähköisiin palveluihin. Sähköinen asiointi on keskeinen kehittämiskohde kuntayhtymän valmistelussa.

Painopiste 1: Lasten, nuorten ja perheiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestäminen. THL:n asiantuntija-arvion mukaan ennaltaehkäisevät ja peruspalvelut kaipasivat vahvistamista. Ennaltaehkäisevät palvelut eivät vielä ehkäisseet palvelutarpeiden syntymistä riittävästi ja peruspalvelujen kyvykyys oli vielä heikko varhaisvaiheen palvelutarpeisiin vastaamisessa. Asiakkaiden tarpeiden monimuotoistuminen ja vaikeusasteen kasvu näkyivät palveluissa ja haastoivat henkilöstön osaamisen. Korjaavien palvelujen käyttö edelleen runsasta ja lasten- ja nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit lisääntyivät ja laitoshoidon osuus pysyi korkeana. Myös sijaishuoltoon sijoitettujen lasten ja nuorten psykiatristen palvelujen saatavuushaasteet nousivat esiin. Kaikkiaan hoidon nopea aloittaminen vaikeutui kaikilla tasoilla. Palvelujen järjestämistä haittasivat vajeet henkilöstön määrässä sekä osittain myös osaamisessa. Alueen pitkät välimatkat haastoivat palvelujen saavutettavuutta erityisesti nuorilla, mikä kasvatti paineita sähköisten palvelujen järjestämiselle. Integroitujen palvelujen tilannekuvan hahmottaminen oli usean järjestäjän vuoksi haasteellista

Painopiste 2: Työikäisten ja ikääntyneiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestäminen. THL:n asiantuntija-arvion mukaan palvelutarpeita kasvattivat lisääntynyt masennus- ja ahdistuneisuusoireilu sekä päihde- ja muut riippuvuusongelmat. Asiakkaiden moniongelmaisuus lisääntyi, mikä haastoi henkilöstön osaamisen sekä moniammatillisen työn. Perusterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdeperusteiset käynnit vähenivät, samoin vähenivät päihdehuollon avohoitopalvelujen asiakasmäärät. Vastaavasti erikoissairaanhoidon käyttö lisääntyi. Ikääntyneiden tarpeisiin kohdennetut mielenterveys- ja päihdepalvelut olivat erittäin vähäisiä. Kaikkiaan alueella mielenterveyden edistämisen menetelmät olivat erittäin vähäiset. Järjestäjiltä puuttuivat ehkäisevän päihdetyön rakenteet sekä päätöksentekoon tarvittavat tiedot. Alueella integroitujen palvelujen määrät ovat vielä vähäiset, mutta lähtökohdat paranivat kuntayhtymän valmistelujen sekä kansallisten kehittämissuunnitelmien ja niihin liittyvien alueellisten hankkeiden myötä.

Alueen puheenvuoroissa jaettiin sama kuva mielenterveys- ja päihdepalveluiden tilanteesta ja haasteet on tunnistettu. Meneillään oleva organisaatiomuutos luo uusia mahdollisuuksia ja kokonaisuus on yksi tulevan organisaation painopisteitä. Alueella on meneillään runsaasti kehittämistyötä, jota tehdään muun muassa kansallisen kehittämissuunnitelmien valtionavustuksilla. Kehittämishankkeita viedään eteenpäin osana kuntayhtymän valmistelua. Kuntayhtymässä on mahdollista yhtenäistää käytäntöjä ja palveluiden kriteerejä. Pienissä kunnissa yhtenä haasteena tulee olemaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jatkuminen, kun sote-henkilöstö siirtyy kuntayhtymään. Yhteistyö järjestöjen ja yksityisten toimijoiden kanssa voisi olla osallistavampaa, mihin jatkossa on paremmat mahdollisuudet panostaa. Kuntakohtainen tarkastelu muuttuu koko hyvinvointialueen kehittämiseksi. Jo ensi vuonna asioita kehitetään yhdessä.

5.2. Pelastustoimi

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Pasi Ryyänen avasi kokouksen.

2. Osallistujien toteaminen

Todettiin kokouksen osallistajat

Pasi Ryyänen SM, puheenjohtaja
Alpo Nikula, erityisasiantuntija, SM
Tiina Snellman, neuvotteleva virkamies, SM
Tero Mäki, pelastusjohtaja, Pohjanmaan pelastuslaitos
Peter Dahlström, talousasiantuntija, Pohjanmaan pelastuslaitos
Krister Fogelberg, pelastuspäällikkö, Pohjanmaan pelastuslaitos
Thomas Nyqvist, riskienhallintapäällikkö, Pohjanmaan pelastuslaitos

3. Pelastustoimen palvelutason arviointi

Puheenjohtaja kertasi sisäministeriön tavoitteet HVA uudistuksesta. Tavoitteena on yhdenmukaistaa pelastustoimen palvelut koko maassa. Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat myös valmisteltavana. Sisäministeriö on lähettänyt VATElle pelastustoimelle suositeltua hallintomallia koskevan kirjeen.

Pelastustoimen palvelutason arviointi:

Toimintavalmius

Toimintavalmiuden vähimmäistavoitteita ei ole saavutettu kaikilta osin. Syynä tähän ovat olleet toimintaympäristön muutos ja tilapäiset liikennejärjestelyt. Tilanteeseen pyritään saamaan parannus uusien järjestelyjen myötä (mm. asemaverkoston kehittäminen). Pelastuslaitoksella on myös olemassa suunnitelma asemaverkoston kehittämisestä.

Ennaltaehkäisy, valvonta

Palotarkastukset on tehty valvontasuunnitelman mukaisesti, toteutusprosentti 87. Asiakirjavalvontaa on lisätty. Paloturvallisuuden itsearvioinnista on saatu hyviä kokemuksia, palautusprosentti on noussut. Pandemiasta johtuen on tehty priorisointeja mm. hoitolaitosten osalta. Valvontatyössä panostetaan myös laadulliseen kehittämiseen.

Suunnitelmat

Suunnitelmat ovat pääsääntöisesti kunnossa, vähäiset puutteet korjautuvat vuoden 2021 loppuun mennessä.

Pelastustoimen varautumisen ja väestönsuojelua koskevien suunnitelmien tilanne

Pohjanmaan pelastuslaitoksen varautumista ja väestönsuojelua koskevista suunnitelmista puuttuu poikkeusolojen riskiarvio, muilta osin ne ovat ajantasaiset.

Hyvinvointialueuudistuksen toimeenpanon tilanne

Pelastuslaitos on toistaiseksi ollut pääosin sivustakatsoja hyvinvointialueuudistuksessa, tilanteeseen saataneen parannusta, kun pelastustoimen ja varautumisen työryhmä aloittaa toimintansa.

4. Muut asiat

Muutamit pandemian aikana omaksutut käytännöt tulevat jäämään pysyviksi tulevaisuudessa (esim. päivystävä palotarkastaja, asiakirjatarkastus).

Hyvinvointialueelle siirtyviä henkilöitä on 1100.

Aluemuutosten vaikutus palvelutasopäätökseen vaatisi SM:n ohjauskirjeen.

Rahoitukseen liittyvät huolet koskevat mm. paloasemien korjausvelkaa ja öljyntorjunnan rahoitusta.

Käytännön haaste pelastuslaitoksella on tietopyyntöihin vastaaminen, kyselyjen tulvaa olisi helpotettava.

6. Tilaisuuden päätös

Erillisosiot päättyivät klo 16.00.